

De boring Moriaanshoofd

JELLE REUMER*

DE BOORPLAATS, MET
UITZICHT OP SCHOUWEN,
COMPLEET MET
BOORINSTALLATIE EN
SCHAFTKEET.
[FOTO: JELLE REUMER]

Het museum op expeditie. Dat komt en kwam wel vaker voor, een verzamelreis van enkele museummedewerkers of -vrijwilligers naar Indonesië, Zuid-Afrika of een krater in de Auvergne. De boring die tijdens de laatste week van augustus 2008 in Zeeland plaatsvond was in zoverre uitzonderlijk, dat het expeditiedoel zich op 75 kilometer afstand van Rotterdam bevond. Een kort verslag van de Boring Moriaanshoofd.

Een straffe wind jaagt zonder ophouden over de dijk, de meeuwen staan stil in het zwerk tegen de bries te leunen, wolken jagen in hoog tempo richting het noordoosten. Te midden van het hoge gras en omringd door een kudde ongeschoren schapen staan een dof klinkend stroomaggregaat en een pruttelend motorpompje hun werk te doen: het leveren van stroom en een straal water. Een zevental lieden, gehuld in regenpakken en laarzen, is bezig rond een knalgroen geleverde boorstelling, een roestige Magirus-Deutz vrachtauto en een grote moddervijver. Ze zijn op zoek naar fossielen, muizenkiesjes en schelpen uit het Laat Pliocen, ongeveer twee miljoen jaar oude overblijfselen uit de Zeeuwse bodem.

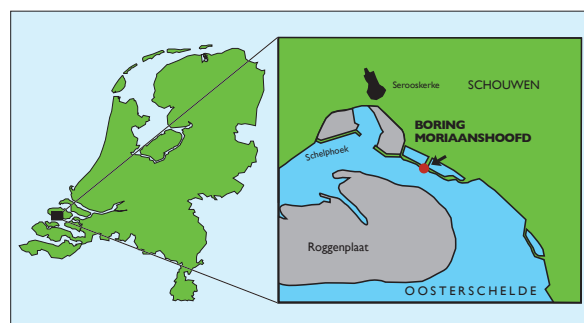
Klein grut

Hemelsbreed een honderdtal meters verder naar het zuiden klotsen de golven van de Oosterschelde boven een diepe geul. Veertig meter water staat er ter plekke, en het is daar dat de jaarlijkse Kor en Bot-tocht op zoek gaat naar fossiele botten. Ieder jaar worden er de versteende resten van herten, runderen, paarden, neushoorns, mastodonten en hyena's naar boven gehaald (zie 'Opgeraapt Opgevisst Uitgehakt', hoofdstuk 10 voor de achtergronden van deze traditionele vistocht). De botten zijn afkomstig uit een laag die zich op ongeveer 36 tot 40 meter onder de golven bevindt, een laag die door de diepe geul als het ware wordt aangesneden en uitgeslepen. De botten tuimelen vervolgens uit het sediment en komen op de bodem van de geul te liggen, om op die zaterdagse tocht te worden opgevisst door de mosselkorren van de ZZ10. Het was aan boord van de ZZ10, en nu ongeveer een tiental jaar geleden, dat ik voor het eerst het idee kreeg dat wanneer die laag ter plekke werd blootgelegd door de stroming, hij zich ook een klein stukje naar het noorden onder het land van Schouwen-Duiveland zou moeten bevinden, en daar op

die plaats zou kunnen worden aangeboord. Een boring zou ons de mogelijkheid gunnen om nu geen mastodonten en paarden te vinden, maar de wetenschappelijk ook zeer interessante muizen, spitsmuizen, mollen en ander klein grut. Te klein om in de mosselnetten te blijven hangen. Het zou meer duidelijkheid verschaffen over de juiste ouderdom van de Kor en Bot-fossielen, en passen in het onderzoekskader van het proefschrift van André Slupik.

Natuurvergunning

Het kostte een aantal jaren om dat nogal drieste idee om te zetten in werkelijkheid. Je moet een boorinstallatie vinden en een goede plek om te boren, en het Waterschap Zeeuwse Eilanden moet het goed vinden dat je de dijk van Schouwen-Duiveland gaat lekprikken (*mind you*, het ergst door de watersnoodramp van 1953 getroffen eiland, met nog altijd hoog opspelende sentimenten). Dat lukte allemaal - sterker nog, het Waterschap vond het best interessant en maakte meteen van de boring gebruik om een tweetal peilbuizen te laten zakken. Nee, het lastigst was de natuurvergunning. De boorlocatie is gelegen tussen de Flaauwersinlaag en de Weeversinlaag, ten westen van Zierikzee, midden in het Plan Tureluur gebied, een nieuw gecreëerd wetland ten behoeve van de vogels. En de

DE LOCATIE VAN BORING
MONDRIAANSHOOFD,
LANGS DE ZUIDKUST VAN
SCHOUWEN.
[ILLUSTRATIE:
JAAP VAN LEEUWEN]

* [prof.dr J.W.F. Reumer is directeur van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam; e-mail reumer@nmr.nl]

vogelaars: dagelijks komen er honderden gewapend met 400 mm lenzen en kanongrote telescopen kijken naar de lepelaars, de wulpen, de strandlopers en andere watervogels. Het is een zogenaamd Natura-2000 gebied, waarvoor strenge eisen gelden. (Iets verderop moesten zelfs bomen worden omgehakt omdat zich daar een buizerd in posteerde die het op de grutto's had voorzien - de natuur mag in ons land ook weer niet te veel zijn eigen gang gaan). We moesten dus ook nog een Natura-2000 vergunning bij de provincie aanvragen - en kregen die uiteindelijk ook, 18 pagina's dik en met zoveel eisen dat er eigenlijk alleen fluisterend en op balletschoentjes mocht worden rondgelopen binnen nauw omschreven tijdsgrenzen. Dat hebben we dus ook met uiterste precisie gedaan.

Zowaar een kies!

Tijdens de boring is uiteindelijk tot op vele tientallen meters diepte geboord. Er is meer dan tien kubieke meter sediment omhoog gepompt, gezeefd en weer uitgespreid. En ja! Tijdens het zeven ontdekte één van de deelnemers (Francien Dieleman) zowaar een kies van de Pliocene woelmuis *Mimomys pliocaenicus* op de zeef tafel - een unieke vondst want normaliter vind je dergelijke kiesjes alleen tijdens het uitzoeken van het zeefgruis onder een microscoop. De boring was een mooie samenwerking van het NMR met Naturalis, met de boormeester en zijn assistent en met een aantal vrijwilligers. Je maakt lange dagen, staande in een onophoudelijk waaiende wind (het waait in Zeeland vrijwel altijd nogal stevig), met het lawaai van aggregaat, pomp en boorstelling permanent op de trommelvliezen, maar midden in de prachtige natuur van

DE HARDE KERN VAN DE BORING MORIAANSHOOFD: (V.L.N.R.) JELLE REUMER, DAVID MAYHEW, HERMAN VAN ELBURG (BOORMEESTER), MAARTEN VAN DEN BOSCH, FRANCIE N DIELEMAN, ROBERT LAST EN ANDRÉ SLUPIK. [FOTO: ROBERT LAST]

dit schitterende gebied met zijn vogelrijkdom. Af en toe word je gedwongen even op te zien naar honderden overvliegende wulpen, naar een groepje foeragerende lepelaars - om bij laag water snel een paar kraakverse oesters van de drooggevallen Oosterscheldebodem op te peuzelen.

Foto-impresie

Voor de wetenschappelijke resultaten, die ongetwijfeld zullen komen, is het nu nog te vroeg. Maar een foto-impresie van de boring Moriaanshoofd kan hier al gegeven worden. De naam van de boring is niet zomaar gekozen, want fossielvindplaatsen worden traditioneel getooid met de dichtstbijzijnde plaatsnaam, in dit geval het gehucht Moriaanshoofd - drie huizen en een molen.[]

Met dank aan David Mayhew, André Slupik, Herman van Elburg, Maarten van den Bosch, Francien Dieleman, Robert Last, Anton Janse en Frank Wesselingh.

LINKS: DE BOORKOP. [FOTO: ANDRÉ SLUPIK] RECHTS: DE EERSTE KILO'S SEDIMENT KOMEN AAN HET OPPERVLAK. [FOTO: DAVID MAYHEW]

LINKS: SEDIMENT UIT HET BOORGAT WERD TER PLEKKE GESPOELD EN GEZEefd. RECHTS: DE OOGST VAN DE BORING: HONDERDEN KILO'S SEDIMENT DAT NOG UITGEZOCHT MOET WORDEN. [FOTO'S: ANDRÉ SLUPIK]